

L'ALMOINA DEL "CORTER"

GONÇAL CUTRINA

LA REIVINDICACIÓ D'UN VELL LLEGAT

Segons documentació dipositada a l'Arxiu Històric Municipal de la Vila, l'Hospital Civil de Ripoll rebia –atenent una Concòrdia de l'any 1796– l'ajuda del monjo Almoïner del cenobi benedictí derivada d'un llegat rebut pel mateix monestir l'any 1228 i que en el transcurs dels segles passà per diverses vicissituds i contratemps. La lectura de l'esmentada documentació aporta una renglera de testimonis que fan conèixer algun dels aspectes que tenien les relacions entre el monestir i els habitants de la Vila i també amb els de la Parròquia de Sant Pere de Ripoll. Seguint ordre cronològic procurarem relatar els principals esdeveniments sorgits de la interpretació d'aquest llegat. Ens prenem la llicència de traduir la documentació, redactada en llengua castellana, a la parla del país.

ANY 1228

L'abat de Ripoll (segons l'abaciologi era Ramon Desbach) en consell del seu Capítol, cedeix al monjo Almoïner d'aquella època els béns deixats pel noble Guillem de Sabis i a més els molins que el rei Alfons (Infant d'Aragó, primogènit

de Jaume I i d'Elionor de Castella) havia cedit al monestir en les valls de Ribes, de Queralbs i de Pardines per cinc mil sous, quantitat que el monestir tenia rebuda del mateix Guillem de Sabis i els havia destinat per a altres despeses. L'obligació imposada al monjo Almoiner era la d'aplicar el producte dels referits béns a donar una almoina als pobres en el mes d'abril de cada any, en quant els ingressos arribessin i deduides les despeses. Aquest socors rep el nom de «l'almoina del Corter». No consta que cap dels successius almoiners intentessin cap alteració de les condicions del llegat fins al moment que el monjo almoiner fra Miquel de Ramos i de Magarola força la desviació d'una part de l'herència i comencen les complicacions.

ANY 1735

Fra Miquel de Ramos i de Magarola, monjo profès i Almoiner del Reial Monestir de Santa Maria de Ripoll, *nullius* Diòcesi, de la província eclesiàstica de Tarragona, de l'ordre de Sant Benet, va exposar al Visitador General de dita ordre que en compliment del seu ofici d'Almoiner, tenia obligació de donar en el mes de maig de cada any l'almoina de mitja lliura de pa a qualsevol persona que arribés al monestir i la demanés, i per tal càrrega hi havia assignats diversos productes i rendes procedents de certes finques afectes al pagament de vuit lliures, moneda de Catalunya¹, i alguns delmes i rèdits de censos que obtenia dit almoiner, i si arribaven a faltar els mencionats béns cessava l'obligació de distribuir la referida almoina. Argumenta davant el Visitador que tant ell com els anteriors almoiners havien arribat a adonar-se que la distribució d'aquella assistència en lloc de produir alguna utilitat, contràriament ocasionava gravíssims escàndols, baralles, furts, aldarulls i altres inconvenients causats per la concurrència desmesurada de gent forastera, desvagada i rodamons que acudien a la relacionada almoina i no eren suficients les guàrdies de gent armada que per aquest fi se servia el monestir en els dies que és costum de fer-se la distribució. Convençut el Visitador pels arguments i al·legacions aportades pel monjo almoiner estén un decret sota l'expressa condició que pel seu valor i fermesa era necessari demanar l'aprovació i confirmació de la Santa Seu Apostòlica.

LA PROPOSTA DEL MONJO ALMOINER

«Per commutar dita almoina i distribució de pa a altres usos pietosos més útils, profitosos i saludables, a saber, en subsidis sòlids i necessaris que fossin dividits a benefici públic de tota la Vila, Parròquia i territori de Ripoll i per tal que sigui una almoina agradable a Déu, proposa:

Primer.— Amb el consentiment de l'Abat de Ripoll i del seu Vicari General i intervenció de l'Almoiner del monestir, el dia de la festivitat de l'Arcàngel Sant Miquel del mes de maig de cada any, es donarà a tres donzelles pobres de la Vila i Parròquia de Ripoll, i filles de pares pobres que no gaudeixin de béns de cap classe, a qui toqui per sort un dot de vint lliures, moneda de Barcelona, a cada una.

Segon.— Amb dit consentiment i intervenció es donarà en l'expressat dia a una donzella pobra de la Parròquia de Campdevàrol i Aüria, filla de pares pobres que no tinguin béns de cap classe, a qui toqui per sort, un dot de vint lliures, moneda barcelonina.

Tercer.— Amb el consentiment i intervenció *ut supra* i en dit dia es sortejarà a una donzella pobra de la Parròquia de Sant Joan de les Fonts en el terme d'Olot o Vall de Bianya, juntament amb les de Campelles i Pardines, en la Vall de Ribes, filla també de pares pobres que no gaudeixin de béns; i a la que hagi estat escollida se li donarà un dot de vint lliures, moneda barcelonina.

Quart.— S'assigna una renda anual de vint lliures de dita moneda a favor de l'Hospital Gran de la vila de Ripoll per a socors i assistència dels seus malalts pobres, la qual es farà efectiva l'expressat dia de Sant Miquel.

Cinquè.— Per sufragi dels fundadors de la Casa de la Caritat anomenada del Corter, s'assigna una renda anual de vint lliures per tal que els residents a l'església de Sant Pere de Ripoll celebrin tots els anys el dia nou de maig —i si hi hagués algun impediment, el dia deu del mateix mes— un aniversari solemne amb capes i bordons.

Sisè.— L'expressat dia nou o deu de maig se celebrarà en l'església del Monestir de Ripoll un altre aniversari solemne amb capes i bordons, túmul i toc de campanes per sufragi dels mencionats fundadors de la sobredita Casa de la Caritat anomenada el Corter i es donarà l'almoina de sis lliures cada any.

Setè.—Es donaran setze lliures al que en l'Advent o en la Quaresma o en altre temps de l'any fos destinat per l'Abat o pel seu Vicari General, per ensenyar la doctrina cristiana al poble de Ripoll. —La suma total de la inversió ascendeix a cent cinquanta lliures.

El Visitador refrenda aquesta proposició amb un decret, amb el benentès que dit decret ha de sotmetre's, pel seu valor i fermesa a l'arbitri de Sa Santedat a qui amb la deguda reverència i humilitat suplicarem es digni aprovar-lo i confirmar-lo. Signa: De Copons, Prior, Vicari General i Visitador.»

L'APROVACIÓ DEL SANT PARE

És notable l'espai de temps que hi ha entre el decret del Visitador General i l'expedició del breu pontifici per Benet XIV, el 12 de gener del 1714. És l'escrivà reial, arxiver i notari públic de Ripoll, Francesc Peraller i Viñes el que subscriu del seu propi puny i lletra, el dia 15 de setembre del 1790, la traducció del breu pontifici redactat en llatí i aporta la següent descripció: «Dono fe i veritable testimoni que en un armari de l'Arxiu del Reial Monestir d'aquesta vila, senyalat amb el rètol *Armari de l'Ofici de l'Almoina*, entre altres moltíssims documents i papers que en el mateix es custodien i són referents a l'ofici d'almoïner de dit monestir, vaig trobar-hi les còpies autèntiques d'unes lletres apostòliques expedides en forma de breu i la seva redacció és com segueix: "En el nom de Déu, amén. Sigui notori en totes parts, a tots, com avui dia vint-i-u del mes de gener, any del naixement de Nostre Senyor Jesucrist de mil set-cents quaranta-u, i primer del Pontificat de nostre Santíssim en Crist Pare i Senyor, el Senyor Benet XIV, per la divina providència Papa, jo l'infrascrit oficial Diputat he vist, llegit i reconegut amb tota atenció unes lletres apostòliques expedides en forma de breu que són del següent tenor: 'Benet XIV, Papa. Per a futura memòria l'estimat fill Miquel de Ramos i de Magarola, professor i Almoïner del Reial Monestir de Santa Maria de Ripoll, *nullius* Diòcesis, de la província eclesiàstica de Tarragona, de l'ordre de Sant Benet, ens ha fet exposar fa poc que, en compliment de l'ofici d'Almoïner confiat a la seva cura, té l'obligació de donar en el mes de maig de cada any, l'almoïna de mitja

lliura de pa a qualsevol persona que arribi a l'expressat monestir i la demani; a qual efec-te s'assignaren diversos productes i rendes procedents de certes finques afectes al pagament de vuit lliures, moneda de Catalunya, alguns delmes i rèdits de censos que cobra i percep dit Miquel i a manca dels quals no té aquest cap obligació de distribuir la susdita almoina. (Aquí es repeteixen els arguments que ha presentat el monjo almoiner al Visitador General i la proposta de la nova distribució de l'almoina). El Sant Pare referma la validesa del decret del Visitador'. Donat a Roma a Santa Maria la Major, segellat amb el segell del Pescador, el dia dotze de gener del mil set-cents quaranta-u, any primer del nostre Pontificat. = Domingo Cardenal Pacioneí."

– Certifica l'autenticitat del que diu Peraller, el Doctor Antoni Illa, notari Reial i públic de la vila de Ripoll i Joan Baptista Capdevila i Cardona, notari públic de la mateixa vila. Any 1790.»

UN LLARG PARENTESI

La documentació de l'Arxiu Històric Municipal no dóna cap indicati del que va succeir en el llarg espai dels quaranta-nou anys transcorreguts des del moment de la signatura del breu pontifici fins a l'instant que el notari Peraller en fa la traducció. Cal endevinar certes pressions i desacords en l'aplicació del nou repartiment de l'almoina del Corter. Tenim el testimoni de Manuel Doran, arrendatari de les rendes del monjo Almoiner del monestir de Ripoll per espai de 32 anys (1754-1786), i personalment distribuïdor als veïns de Ripoll i als transeünts del pa anomenat del Corter, en compliment d'un dels pactes i condicions de l'arrendament, sempre d'acord amb la primitiva intenció.

L'ENFRONTAMENT DEL POBLE AMB UN NOU MONJO ALMOINER

Segons indiquen els documents, l'any 1795 el monjo Almoiner fra Melcior de Sabater i d'Oriol, aprofitant-se de les crítiques i llastimoses circumstàncies en què es trobava la vila de Ripoll aquests últims anys en tenir els enemics a molt curta distància, amenaçant una propera invasió i d'experimentar després

més de prop els estralls de la guerra per haver estat tot el poble en poder dels francesos per espai de vuit dies, en un moment tan inoportú, ocupat tot el poble en la defensa de la pàtria, l'expressat monjo Almoiner presenta a sa Altesa Carles IV d'Espanya les lletres i el breu pontifici i li és concedit el passi en la forma ordinària per Reial Cèdula donada en la Cort a 14 de setembre del 1795, complimentada per l'acord de la Reial Audiència de Catalunya a 27 de novembre del mateix any i notificada a l'Ajuntament en el mes de febrer del 1796, com tot resulta justificat del testimoni que de la mateixa Reial Cèdula amb inserció del breu pontifici, presentà en la deguda forma Joan Baptista Capdevila i Cardona, notari públic de la vila de Ripoll i del seu Ajuntament a 15 de febrer del 1796. L'Ajuntament de Ripoll i el de la Parròquia es preocupen de l'afer i a 15 de març del 1796 acudeixen a la Reial Audiència de Catalunya en petició o demanda de retenció.

AL-LEGACIONS I TESTIMONIS

Els ripollesos passen a la càrrega i comencen posant en dubte la legalitat del breu pontifici amb la següent argumentació: l'insinuat breu pontifici a més de sofrir els vicis d'obrepció (amagar la veritat) i subrepció (ocultació d'un fet) és notòriament perjudicial als veïns de la Vila i de la Parròquia de Ripoll i per tant conté perjudici a tercer. Encara que en el relacionat Decret del Visitador General de l'Ordre s'expressà per declaracions de testimonis i per documents i s'havia comprovat el manifestat per l'Almoiner fra Miquel de Ramos, aquells actes no seguien la imparcialitat que correspon i únicament s'examinaren els parcials de l'Almoiner i no hi ha dubte que han estat notòriament falses les causes que s'al·legaren al Visitador General i a la Cadira Apostòlica. Ja s'ha manifestat que el principal motiu de queixa fou els aldarulls, baralles, rapinya, escàndols i altres excessos. Tots aquests arguments han estat una ficció augmentada i fomentada pels religiosos Almoiners d'aquest monestir, no uns fets certs i constants. És manca de voluntat del Summe Pontífex concedir les gràcies que dispensa la Cadira Apostòlica perquè sempre han de portar, implícita, de ser certa la relació feta pel suplicant. Certament no podem deixar de dir que manca

la voluntat de la Santetat de Benet XIV, ja que en el llarg espai d'anys a què es pot arribar i arriba la vida dels actuals habitants de la vila de Ripoll, no s'ha conegut ni observat mai cap escàndol, ni baralla, ni aldarulls, ni rapinya, ni altres excessos en la distribució del pa anomenat del Corter, feta anualment als veïns de Ripoll i als transeünts pel monjo Almoïner del Monestir o pels seus arrendataris, en els respectius mesos d'abril i maig, amb la major quietud i bon ordre, com així es justifica en una relació de setze testimonis rebuda per la Justícia de la Reial Cúria del terme de l'antiga Vegueria de Ripoll i Ripollès, partit de Camprodon, a petició de Francesc Portusach, apoderat de l'Ajuntament de Ripoll, en els dies 5, 8, 9, 10, 11 i 12 de febrer d'enguany, davant el Doctor Antoni Illa, (escrivà d'aquell jutjat). Deu dels insinuats testimonis asseguraven no haver vist mai els mencionats excessos, amb tot i ser tots veïns de Ripoll de tota la vida i assistir sempre al repartiment de pa. Les edats d'aquests testimonis són: 1 de 69 anys, 4 de 73 anys, 2 de 75 anys, 2 de 76 anys i 1 de 78 anys. A la vista d'una justificació tan completa s'arriba a l'evidència de la falsedat dels precs que han motivat l'expedició de la nomenada Butlla. Per altra banda no apareix que al Papa Benet XIV se li fes present la veritable quantitat a què ascendia i ascendeix el valor econòmic del pa que és distribuït anualment en els 20 dies del mes de maig, per commutar aquesta almoïna per a altres usos pietosos amb la deguda proporció. Es procurava disminuir-lo considerablement per tal de quedar el monjo Almoïner més gananciós per la seva activitat privada. Si es portés a efecte aquesta commutació, entre el dot de les donzelles pobres, en aniversaris i demés usos pietosos invertiria 150 lliures, moneda de Barcelona, quantitat desproporcionada si es compara amb les més de mil lliures a què ascendeix el cost de la distribució del pa, dit del Corter. El monjo Almoïner fra Melcior de Sabater té arrendades les rendes del seu ofici monacal en 1.600 lliures, a Miquel Soldevila, Josep Mompar, Ignasi Arqués i Manuel Cavalleria i sols es rescabala, des de la revolució francesa, una porció, aquesta per raó d'algun delme o cens que ha deixat d'exigir-se a la Cerdanya francesa. El contingent de les dues cases de major delme dels llocs de Campelles i Pardines és el que percep el monjo Almoïner i l'arrendament està executat mitjançant un paper o escriptura privada signada pel citat monjo i els quatre arrendataris. Entre els

pactes i càrregues que hi consten —imposades pel monjo als arrendataris— hi figura l'obligació de distribuir el pa anomenat del Corter amb la salvetat que si un dia fos suprimida aquesta obligació han de pagar a l'expressat monjo, mil lliures anuals a més de les mencionades mil sis-centes. Tot això ho acredita amb l'al·legat de sis dels mencionats testimonis i cal reconèixer un gran mèrit legal, perquè quatre d'ells són els mateixos arrendataris de les rendes del monjo Almoiner.

ALTRES ARGUMENTACIONS

Després de demanar al Consell que ordeni retenir la Butlla guanyada per mitjans il·lícits i que suposa perjudicis a tercers, considerant que els que quedarien perjudicats serien els veïns de Ripoll i de la Parròquia, que eren a qui pertocaven la major part d'aquestes mil lliures, perquè en lloc d'aquest valor sols els correspondria per utilitat del poble de Ripoll la quantitat de 96 lliures entre els dots de donzelles pobres, en el socors i assistència a l'Hospital i en l'ensenyança de la Doctrina Cristiana. Afirmen que el monjo Almoiner, segons raó i justícia, no pot tenir altra intervenció en aquesta obra pia que l'administració i distribució de les rendes. Cal afegir que els veïns de Ripoll des del 1741, en què s'expedí la Butlla, fins al present han crescut una tercera part més i en ser escenari de la guerra han crescut necessàriament els pobres en veure's obligats a deixar els treballs útils que ajudaven el seu sosteniment i també per la desolació i destrucció que sempre porta un exèrcit enemic que passa per territori aliè, així com també que molts veïns de Ripoll es veieren necessitats de prendre les armes per pel·lir l'enemic.

Aquesta almoina ha servit als veïns de Ripoll per sortir dels seus fatics. Farà cinc o sis anys que es sofria una gran manca de grans i diversos veïns conveniren que l'import de la distribució del pa del Corter que els corresponia es convertís en compra de grans. Organitzaren un pòsit i altres auxilis i quedà resolta la necessitat i misèria pública, com així ho corroboren els testimonis.

Supliquen que sigui admesa la demanda de retenció i mani lliurar la Reial

Provisió per tal que el monjo Almoiner del monestir de Santa Maria de Ripoll, fra Melcior de Sabater continuï en l'interim la distribució del tantes vegades mencionat pa del Corter en la forma que ha fet fins al present.

A LA RECERCA D'UNA SOLUCIÓ

El monjo Almoiner intenta mantenir les seves idees i al·lega dificultats per trobar la documentació de les fundacions per haver hagut de transportar l'Arxiu del monestir de Ripoll a Barcelona amb motiu de l'entrada dels francesos a la Vila i als seus voltants. No obstant, l'any 1796 no es reparteix l'almoina i el monjo Almoiner cobra les mil lliures estipulades. Les negociacions continuen i per fi presenten conjuntament, el monjo Almoiner i l'Ajuntament, una petició i Escriptura de transacció al *Real y Supremo Concejo de Castilla*. Vegem les estipulacions de la Concòrdia.

«Transacció atorgada entre l'Il·lustre fra Melcior de Sabater i d'Oriol, monjo Almoiner del Reial monestir de la Vila de Ripoll, Principat de Catalunya, i el Magnífic Ajuntament de la mateixa.

Davant Joan Baptista Capdevila i Cardona i Francesc Peraller i Viñes, notaris públics i Reials de dita Vila, el 16 d'octubre del 1796. En nom de Déu sigui. Amén. Com els més eficaços i segurs mitjans d'una perpètua tranquil·litat i reconegut profit de la present Vila i Parròquia de Ripoll, i de les altres que es farà menció, en la commutació de la caritat anomenada del Corter, siguin i estiguin estimats com a propis els d'uniformar les bones intencions i cristians sentiments de l'Il·lustre Senyor monjo Almoiner del Reial Monestir de la present Vila, que la contribueix, i els del Magnífic Ajuntament i Gremi d'aquesta mateixa Vila, interessats en la seva percepció, aplicant-la amb justícia i equitat en aquells pietosos usos i destins gens estranys a l'esperit de la seva institució que poden produir major utilitat i benefici que el que fins ara s'ha experimentat, acabant per un pacífic i madurat ajust la instància promoguda entre dites parts en el Reial i Suprem Consell sobre alguna obrepció i subrepció de la Butlla de commutació de la pròpia caritat que en 12 de gener de 1741, l'Il·lustre Senyor

fra Miquel de Ramos i de Magarola, en aquell temps monjo Almoiner de dit Reial Monestir, sol·licità de nostre Santíssim Pare Benet XIV: "L'Il·lustre Senyor fra Melcior de Sabater i d'Oriol, monjo Almoiner de dit Reial monestir, amb permís i autoritat del molt Il·lustre i Reverendíssim Senyor fra Francesc de Còdol i de Minguella, abat de dit Reial monestir, i el Magnífic Ajuntament de Batlle, Regidors, Diputats i ambdós Síndics de la mateixa i per ell els magnífics Joan Civilla, Batlle; Manuel Duran, Regidor Degà; Ignasi Arqués, Martí Costa, Francesc Font, Onofre Sala i Joan Sadurní, Regidors; Bonaventura Carbonell i Mercader i Joan Serra, Diputats; Joaquim Romeu, Síndic Procurador General i Jaume Masdéu, Síndic Personer, que el representen, amb intervenció de persones de sensació i intel·ligència que després de les més serioses reflexions en el particular, amb igual sentiment, inclinació i estima per la seva execució han acordat els següents capítols i pactes:

Primerament ha estat pactat i apuntat entre dites parts que el mencionat i actual monjo Almoiner i els seus successors en el seu ofici de l'Almoina, hagin de donar i entregar per a si o els seus arrendataris, perpètuament, set-centes lliures, moneda barcelonesa, començant el primer pagament d'elles per tot el mes d'abril de l'any vinent (1797), si en dit temps està aprovada aquesta transacció per una i altra Suprema Potestat Pontifícia i Reial, quedant substituïda per aquesta partida la pública almoina que es prestava tots els anys anomenada del Corter, no sols pel que respecta a la Vila sinó també a les altres Parròquies que comprèn dita Butlla de commutació, invertida i aplicada dita quantitat els pios usos i destí següents:

Primo. La quantitat de cent cinquanta lliures que deuran pagar-se el dia 1 de maig de cada any aplicadores perpètuament, en augment del salari al Preceptor de primeres lletres que tinguin la Vila, sota el càrrec i obligació, no sols de la pública ensenyança de llegir, escriure i l'àlgebra, sí que també els seus deixebles exercitin els conduents actes de devoció com és confessar i combregar els de competent edat, una vegada al mes, com s'estila en les altres aules del Principat, assistir al Sant Rosari i Doctrines a l'església de Sant Pere i del Monestir procurant la quietud i devoció assequibles, sobre la que deurà vetllar el Preceptor

amb la seva presència i prudència.

D'altra banda. Cent cinquanta lliures que han d'invertir-se cada any, perpètuament, el dia de la festivitat de l'Arcàngel Sant Miquel, del mes de maig, per a sis dotacions de vint-i-cinc lliures cada una, distribuïdes per sort a sis donzelles pobres, de l'edat apta per contractar matrimoni, en quatre de la present Vila i Parròquia de Ripoll, en la intel·ligència que per ser més nombrosa la Vila, hauran d'entrar en sort una donzella pobra de dita Parròquia, al respecte de cinc de la Vila; i les restants dues similars, de les Parròquies de Campdevànol, Aüira, Sant Joan de les Fonts, Campelles i Pardines, mitjançant relació de concurrència, que formaran i entregaran signades els respectius rectors, i en la Vila i Parròquia de Ripoll els reverends tres Domers, formant cada u d'ells una relació particular de les donzelles pobres de la seva vereda, gravant la seva consciència en la justícia de les que tinguin veritables qualitats per al sorteig; entenent com a donzelles pobres no sols les filles dels pares que no tinguin béns seents, sí que també d'aquells artesans que solament tinguin casa i hort i viuen del seu diari jornal, per considerar-se no menys en la classe de pobres. En dit sorteig, a fi que sigui més lluit i honorífic el monjo Almoïner convidarà, suplicant la seva presència i assistència, el Senyor Jurisdiccional, al Senyor Batlle, al Senyor Regidor Degà i al Senyor Síndic de la Vila, dipositant-se immediatament les dots que han sortit en sort, en l'armari dels Comuns dipòsits del mateix Reial Monestir a fi d'entregar-los al temps del seu maridatge i se celebrarà a la que mori abans de maridar-se, el corresponent enterrament i sufragis o bé s'aplicarà al que ella disposi.

D'altra banda. Dues-centes lliures de la mateixa partida de set-centes lliures, exigidores perpètuament el dia onze del mes de maig de cada any, aplicadores en una convalescència separadament en la casa del Sant Hospital de pobres de la mateixa Vila, a fi que en tal estat es pugui socórrer als malalts amb algun subsidi més del que ara sufraga el mateix Sant Hospital, qual convalescència tindrà el càrrec i obligació de mantenir tots els malalts convalescents d'afecció o indisposició que hagin sofert en el mateix Sant Hospital, en tant que aquesta no sigui crònica o habitual; per no tenir, en aquesta seva primera creació, suficients fons i cabals per mantenir semblant convalescència, la qual haurà de

ser governada i administrada per una junta que de nou erigirà el molt il·lustre i Reverendíssim Senyor Abat o l'Il·lustre, molt reverend Senyor Prior Vicari General i Oficial; la Junta es compondrà d'un individu del molt il·ltre. Capítol de monjos, d'un altre individu del Magnífic Ajuntament, d'un noble, d'un hisendat i d'un artesà de la Vila, amb el seu secretari i un andador, comptant-se en la classe de nobles els facultatius graduats per l'escàs nombre de nobles. La Presidència i proposta serà del monjo Capítular conformant-se la preferència entre l'individu de l'Ajuntament i el noble, uniformant-se amb els altres piadosos establiments del Principat. Els individus del molt il·ltre. Capítol i del Magnífic Ajuntament seran nomenats pel seu respectiu cos i els altres pel molt il·ltre. i Reverendíssim Senyor Abat, mudant-se els quatre de quatre en quatre anys, un cada any; respecte l'individu de l'Ajuntament es mudarà igualment cada any i conti-nuaran sense mudar-se els quatre primers anys de la seva elecció.

D'altra banda. Les restants dues-centes lliures del contingent de les expresades set-centes, aplicades per a un sacerdot en el mateix Sant Hospital i a fi que els malalts siguin degudament socorreguts, així en allò temporal com en l'espiritual, el qual a proposta de l'iltre. Senyor monjo Almoïner haurà de ser sempre un sacerdot fill d'aquesta Vila o Parròquia de Ripoll, en cas que hi sigui o vulgui fer, examinat i aprovat per l'ordinari per l'exercici de capellà. Ha d'aplicar-se pel mateix ordinari a dit Sant Hospital amb la percepció de les dues-centes lliures mentre la seva sol·licitud sigui el compliment del càrrec i obligacions a benefici i assistència dels malalts en el consol espiritual encarregat per la nostra Sagrada Religió (sense perjudici, però, dels Reverends Rectors) i, en el zel i puntual vigilància que els familiars i dependents cuidin l'assistència corporal dels malalts, compleixin els seus respectius càrrecs econòmics i particulars amb tota exactitud, caritat i legalitat i neteja, reportant a la Junta les negligències, omissions i faltes dignes de reprensió, per tal de poder donar les providències oportunes."»

UN TERCER EN DISCÒRDIA

L'acord mencionat posava fi a un llarg plet i la diferència entre la proposta del 1735 a la del 1769 era notable tot i tenint en compte la petita devaluació de

la moneda. No obstant una part del poble no estava en absolut conforme amb aquesta concòrdia i el 28 de març del 1797 presenten el següent memorial: «Els treballadors i pobres de solemnitat veïns de la vila de Ripoll, corregiment de Vic, exposen que fa 628 anys que el monjo Almoïner de Benedictins Claustrals de la Vila està obligat a donar sis unces de pa de bon blat per espai de vint dies seguits a tots els naturals veïns, forasters i a quants passin a demanar dita almoïna en el mateix monestir en la temporada del mes de maig en aquella hora i punt dedicada al migdia.» –Fan menció de la procedència de l'almoïna i la quantitat esmerçada pel monjo (més de mil lliures) i es serveixen d'arguments ja exposats per l'Ajuntament—. Tot seguit passa a atacar els comissionats nomenats per la Vila i que han signat l'acord amb el monjo Almoïner i acusen que el jutge ordinari era addicte al Batlle i a l'Ajuntament i que ocupava el lloc de Justícia per elecció de l'Abat i monjos i el jutge ordinari i el Batlle perceben la porció monacal i dels regidors els dos primers són arrendataris del monestir; per tal motiu adulen i complauen el monestir en qualsevol cosa que demani. L'Ajuntament per divertir al poble va recórrer al Tribunal Suprem i abans d'esperar l'última decisió va acordar amb el citat Almoïner la composició amb greuge i contra la voluntat del mateix poble i de tots els pobres presents i futurs. El Batlle va convocar alguns gremis amb la major reserva i engany i els manà elegir precipitadament dos comissionats per signar el conveni, i admeté sols els que sabia que signarien sense reserves qualsevol cosa que els fos presentada. (En aquest afer cal observar que el 18 de juliol del 1785 es va manar separar al Batlle de l'Ajuntament, sempre que es tractés d'afers de l'Abat i monestir ja que el Batlle, fins al 1811, era nomenat per l'Abat). Denuncien els veïns que el jutge ordinari, el Batlle i el Regidor Degà varen perseguir els defensors del bé comú i de la Pàtria fins procurar la ruïna de les seves famílies i que en són exemple Pelegrí Gasch i de Rodil i Francesc Portusach, gent visible i que han ocupat diverses vegades els honorífics càrrecs de Diputat i Síndic, defensant les regalies de Sa Majestat contra les pretensions dels monjos. Amb tot, el primer fou calumniat de tenir un segell fals i Portusach és acusat al present de ser l'autor de dues cartes anònimes, simulades potser pels mateixos calumniadors, i continuaren seguint-lo per haver desaprobat el citat conveni. Ningú no s'atreveix a

parlar per la por de caure en desgràcia d'aquesta justícia de la qual depèn la fortuna dels naturals, perquè en ser la Vila territori separat és el venerable Abat el seu prelat i per consegüent correria el perill de no voler ordenar als fills de quants es resistissin a les seves idees i a més per altra part l'Abat és baró de la Vila i d'ell depèn l'elecció de la justícia i podria perseguir a quants no es pleguin als seus pensaments, formant-los processos injustos. Per acabar demanem que es torni a restituir el repartiment de l'almoina del Corter. Signen: Josep Batet, Francesc Turalles, Andreu Bastida, Eudald Camps i Barretó, Eudald Masdéu, Joan Sala, Francesc Casadesús, Joan Serra, Pere Angelats, Eudald Surinyach, Josep Tenes i Eudald Font.

COLOFÓ

Quaranta anys més tard de la concordança el panorama que oferia la Vila era abaltidor. Aquell baluard benedictí, símbol de la fe, aquell poder econòmic –tot i la seva decadència– conservat en el transcurs dels segles, era un munt de runes. L'infortuni acompanyà el Cenobi de Santa Maria a l'anihilament. L'incendi del monestir pels miquelets sublevats ocasionaren la seva desaparició física. L'Estat, amb les seves lleis de desamortització, el conduí a la desfeta econòmica, precisament quan el poble ripollès més necessitava de l'ajuda de tots. La guerra dels Set Anys obligava a despeses extraordinàries, tant per fer front als impostos de l'Estat com pel manteniment de l'Hospital, que en aquelles circumstàncies acollia militars malalts o ferits. Davant la greu situació econòmica, els administradors de l'Hospital Civil, l'any 1836, acudeixen, en recurs, al Cap Superior Polític de la província de Girona per fer-li veure les dificultats que afronta aquest establiment hospitalari, mancat de recursos per atendre les obligacions i admetre les baixes dels militars i reclama quatre-centes lliures catalanes que anualment percebia dit Hospital d'un total de set-centes que la Dignitat d'Almoiner del suprimit monestir tenia el compromís d'entregar a l'Ajuntament de la mateixa per l'almoina del Corter, segons concòrdia de l'any 1796, les sumes dels quals havia deixat de percebre des de la incorporació dels

béns i rendes del monestir a la nació. El 6 de setembre del mateix 1836, la resposta des de Barcelona és decebedora, ja que argumenten que no poden atendre la sol·licitud en els termes en què està concebuda, perquè la Direcció General ha dipositat que per la declaració de qualsevol crèdit que es tingui contra el suprimit monestir i convent cal formar l'oportú expedient acompanyat de documents justificatius que s'han de remetre per a la resolució convenient. També fan objecció que si dites quatre-centes lliures dimanen d'algun cens, censal o qualsevol altre gènere de prestació a què anualment estigués obligada a pagar, la citada prebenda haurà de justificar-se. Els béns procedents de la Desamortització disten molt de proporcionar els diners necessaris per a poder cobrir compromisos anteriors.

Cremat l'Arxiu del monestir, desapareguda la documentació adient, era impossible aportar el testimoni fefaent dels drets de la Vila i, com en tantes ocasions, els ripollesos hi varen perdre bous i esquelles.

NOTES

- 1 El segle XVIII la lliura catalana es comptava per quatre rals forts i vint-i-cinc maravedisos castellans i 5/7 de maravedís. A la fi del segle XIX, comptant en pessetes, la lliura catalana valia 2,67 ptes. or. (Gran Enciclopèdia Catalana).

oportunas. Dada en Madrid
á veinte y seis de Febrero de mil
ochocientos cuarenta y cinco.

Nicolaus Lavelle, Wm. de Mabanista, Gregorio Naragayon

Yo D. Ag. Montijano, Secret.^o de la Reyna Sra. I.^a y su
Est.^{no} de Camara, la hice escribir por su mandado, con acuerdo del Sr. L.^{mo} Sup. de Justicia

Reg. do
Tomás Dom. de Azevedo

Sec^y et Cancellier m.

Thomas Lamb, de Hoyle.
Droog, telenta y cinco r. p.

Dtos de este día
 pasado ciento
 cincuenta y dos
 Envision para que se cumpla lo librado por el Sr. Dn. Juan de
 Consejo de Castilla en favor de N. S. Sr. Dn. Juan de
 cientes noventa y siete, a inst. del Ayuntamiento de
 Ripoll, provincia de Gerona.
 Placa
 Dn. de Lo...